
Vzpomínka na balkon aneb Klíče k revoluci

Vzpomínka na balkon aneb Klíče k revoluci

23. 12. 2011; autor: Jan Halada; rubrika: i-Forum informuje

Mýty a legendy provázejí lidstvo od nepaměti a není ani důležité, zda se jedná o historii dávnou či nedávnou. Stejně tak se udržují tvrději v povědomí, žijí svým životem a odmítají nás opustit, byť bychom se je snažili jakýmkoliv racionálním, vědecky zdůvodněným způsobem odstranit. Jedním z takových mýtů, pravidelně se opakujících při výročí listopadové revoluce v roce 1989, je legenda melantrišského balkonu v Praze. A s tím je spojena i moje osobní vzpomínka na Václava Havla.

Lidové noviny přesně po roce otiskly společné vzpomínání některých redaktorů, nejen těch, kteří pracovali přímo v budově Melantrichu, ale i těch, kteří byli v tu chvíli tady. Když se lidé probrali ze šoku z pátečního zásahu na Národní třídě, vyšli do ulic. V úvahách těch, kteří přemýšleli, jak a odkud ty lidi na Václavském náměstí, kde se všichni přirozeně shromažďovali, oslovit, se v úterý 21. listopadu objevil onen melantrišský balkon. Petr Kučera uvádí, že problém „je na první pohled jednoduchý – dostat několik lidí a zvukovou aparaturu na balkon budovy vydavatelství Melantrich. Všechno je složitější. Budova nepatří Melantrichu, ale tiskařskému závodu Mír a balkon nepřiléhá ke kancelářím Melantrichu, ale patří Lidovému nakladatelství. Začíná hra náhod“.

Skutečně to byla hra náhod. O tři patra výš pracoval můj kamarád Dušan Provaník, překladatel a především jeden z tří dvorních dodavatelů kvalitních a zajímavých knih pro edici Archiv, kterou jsem v nakladatelství Mladá fronta dlouhá léta dělal jako editor. Zatím jsem byl mimo hru, ale balkon bylo zapotřebí nějak získat. A protože ostatní věděli, že se se mnou dobře zná, vyslali ho za mnou. Dušan píše, že se „domluvili, že za ním půjdu, řeknu mu, že z budovy bude mluvit asi Havel, Dubček atd. Chvilí váhal, ředitel nakladatelství tam nebyl. Pak mi dal klíč (mají tam bzučák, tzv. elektrického vrátneho) a ukázal, kudy se dostaneme na balkon. Postavil jsem se ke dveřím a čekal delegaci.

A tak jsem dal klíč revoluci (to pak napíše jiní, například Petr Kučera, Stanislav Milota ad.) a hostil poměrně dlouhou dobu nejen Václava Havla, ale všechny další významné aktéry tohoto dějinného okamžiku. Když se na scéně objevili další známí, především Jirka Křížan, s kterým jsem se – s jeho manželkou Vladkou jsem léta seděl v redakční místnosti Mladé fronty – často stýkal, přišel jsem promptně, byť z kamarádství i o místnost, z které si revoluce udělala hlavní stan, komunikační středisko a také tu odpočívala. Já jsem jen mohl čekat, jak to všechno dopadne a zda ti, co u mne teď přebývají, nebudou za chvíli přebývat úplně někde jinde a já s nimi. Už ve čtvrtek se však ukázalo, že stávající režim nejenže nemá sil k potlačení spontánního odporu, ale že to začíná definitivně vzdávat.

Václava Havla jsem znal do té doby jen jako divadelního autora a přes některé známé jako významnou osobnost disentu, nikoliv osobně. Teď jsem s ním tedy sdílel několik dnů jeho vstup do veřejné sféry, proměnu v politickou celebritu, v osobnost, která zanechává hlubokou stopu v myslích lidí. Je zajímavé, že vzpomínky na Havlovy dny u mne nejsou nijak dramaticky zabarvené, byť doba byla jak hektická, tak silně vzrušující. Havel byl obklopen neustále mnoha lidmi, kteří přicházeli a odcházeli, ba dokonce v průběhu týdne se pro jeho bezpečí zformovala i jakási improvizovaná ochranka v podobě urostlých sportovců, kterou někdo z jeho přátel dal narychlo dohromady.

Den ode dne tu bylo více lidí, kteří si někdy začali sami překážet a vnášet sem i jakýsi nekontrolovatelný chaos, ale sám Václav Havel se snažil každého vyslechnout, s každým promluvit, udělat si názor na to, co kdo přinášel za návrhy či zvěsti. Choval se naprosto přirozeně, i když si musel být vědom neustále rostoucího zájmu o jeho osobu nejen venku, když byl na balkoně, ale i uvnitř, když se tu střídali jeden za druhým, bývalé i budoucí osobnosti politického života. Havel přesto zůstával sám sebou, stejně tak, jak si to zachová i v dalších životních rolích. Snažil se vyřizovat věci nejen pro ten čas zásadního charakteru a důležitosti, ale i věci každodenního běhu života, včetně například neustálých požadavků o autogram, které musel všem udělovat. Byl tu vlastně jen krátký čas, ale využil ho mnohem lépe než kterýkoliv jiný, třeba i zkušený a protřelý politik.

S Václavem Havlem jsem se pak setkal již jen formálně, například při příležitosti jak [přednášek na Fakultě sociálních věd](#), tak i na půdě Univerzity Karlovy, ale otisk několikadenního kontaktu zůstane natrvalo zakotven v mysli každého, kdo s ním kdy přišel do styku. Při všem tom oficiálním vzpomínání, emocionálním vzednutí celonárodních nálad, které jsou přirozené, a věrme, že si je lidé uchovají i pro budoucí čas a budou se skutečně řídit jeho odkazem, si kromě tohoto přání uchovávám i poněkud neoficiální vzpomínku na Václava Havla člověka, jenž mi tenkrát s přáteli zlikvidoval zásoby pítí. Ostatně revoluční doba si vyžadovala být neustále bdělý a aktivní, takže jsem to nejen chápal, ale pítí vždy i doplnil. Přestože to nemůže vyznít didakticky, pro mne i všechny na balkoně budovy Melantrichu a v prostorách Lidového nakladatelství to bylo rozhodně polidšťující. A ta vzpomínka je dodnes hřejivá.

Jan Halada